

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Директор Державної установи
«Інститут економіко-правових
досліджень імені В.К. Макутова
Національної академії наук України»
член-кореспондент НАН України,
член-кореспондент НАПрН України,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України

Володимир УСТИМЕНКО

«08» вересня 2025 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Татік Юлії Миколаївни

на тему «Судова процедура санації боржника», поданої на здобуття ступеня
доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» (витяг
з протоколу № 7 від «08» вересня 2025 року засідання відділу проблем
модернізації господарського права та законодавства Державної установи
«Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної
академії наук України»)

Присутні: завідувач відділу проблем модернізації господарського права та
законодавства, доктор юридичних наук, професор Джабраїлов Р.А.; заступник
завідувача відділу, доктор юридичних наук, старший дослідник Гудіма Т.С.;
головний науковий співробітник відділу, член-кореспондент НАН України, член-
кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений
юрист України Устименко В.А.; провідний науковий співробітник відділу, доктор
юридичних наук, професор Петруненко Я.В.; провідний науковий співробітник
відділу, доктор юридичних наук, доцент Краснова Ю.А.; старший науковий
співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу,
доктор юридичних наук Серебряк С.В.; провідний науковий співробітник відділу,
кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Санченко А.Є.;
старший науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського
законодавства відділу, кандидат юридичних наук, старший дослідник
Сошников А.О.; молодший науковий співробітник сектору проблем реалізації
господарського законодавства відділу, доктор філософії з права
Камишанський В.І.; науковий співробітник відділу, кандидат юридичних наук
Кулик О.І.

А також долучилися до обговорення провідний науковий співробітник
відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки, доктор
юридичних наук, професор Деревянко Б.В.; здобувачка вищої освіти ступеня

доктор філософії Татік Ю.М.

Серед присутніх з правом голосу на засіданні відділу 6 докторів юридичних наук, 3 кандидати юридичних наук, 1 доктор філософії.

Засідання відділу проводиться в режимі відеоконференції з використанням відповідного програмного забезпечення.

Порядок денний:

Обговорення дисертації аспірантки Татік Юлії Миколаївни на тему «Судова процедура санації боржника», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України» Дерев'яно Богдан Володимирович.

Дисертація виконувалась в Державній установі «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України». Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України», протокол № 13 від 23.12.2020 року.

Виступили:

Аспірантка Татік Ю.М., яка презентувала основні положення дисертації «Судова процедура санації боржника», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Аспірантка Татік Ю.М. відзначила, що актуальність теми дослідження зумовлена трансформацією інституту банкрутства в Україні від переважно ліквідаційної моделі до відновлювальної, зорієнтованої на збереження господарського потенціалу боржника. В умовах нестабільності економічних процесів та високих ризиків неплатоспроможності підприємств особливого значення набувають процедури, що забезпечують не лише справедливий розподіл активів, а й реальне відновлення функціонування суб'єктів господарювання. У цьому контексті судова процедура санації постає як ключовий інструмент узгодження приватних і публічних інтересів, здатний виконувати превентивну та стабілізаційну функції.

Судова санація має подвійний характер. З одного боку, вона є складовою інституту неплатоспроможності, що поєднує публічно- та приватноправові елементи; з іншого – виступає самостійним процесуальним механізмом у межах справи про банкрутство, що регулюється нормами КУЗПБ. Саме через процесуальні рамки судового провадження забезпечується законність прийнятих рішень, рівність сторін та можливість контролю за діями арбітражного керуючого й кредиторів. Попри нормативне закріплення, правова природа судової санації, її функціональне призначення та роль у системі господарського процесу залишаються дискусійними. Судова практика демонструє низку проблем, зокрема 1) відсутність чітких критеріїв для оцінки реалістичності планів санації, що часто

зводить судовий контроль до формальності; 2) концентрація надмірних повноважень арбітражного керуючого без достатніх механізмів відповідальності; 3) конфлікт інтересів між кредиторами різних класів, а також між приватними та державними кредиторами; 4) втрата боржником корпоративного контролю, що зменшує його зацікавленість у реальному відновленні діяльності.

Особливого значення набуває питання ефективності застосування судової санації у специфічних сферах, зокрема, щодо учасників ринку фінансових послуг та державних підприємств. Останні відіграють вагомий роль у структурі національної економіки, однак поєднують у собі подвійний статус – боржника та об'єкта державного управління, що створює додаткові колізії між приватними й публічними інтересами. Водночас скасування ГК України актуалізує завдання комплексного переосмислення ролі судової санації у правовому регулюванні діяльності державних підприємств.

Отже, судова процедура санації боржника в Україні є складним і багатогранним інститутом, що перебуває на етапі теоретичного та практичного становлення. Її дослідження необхідне для уточнення понятійно-правової природи й функцій, визначення системи суб'єктів та меж їхніх повноважень, формулювання принципів як методологічного каркасу процедури, удосконалення порядку реалізації планів санації та судового контролю за ними з урахуванням специфіки окремих категорій справ. Наукове опрацювання цих питань дозволить підвищити передбачуваність судової практики, забезпечити баланс інтересів боржника, кредиторів та держави, а також сприятиме формуванню ефективної національної моделі відновлення платоспроможності підприємств. Таким чином, дослідження судової санації є актуальним не лише у теоретико-правовому вимірі, але й у практичному контексті, оскільки воно є необхідною умовою удосконалення інституту банкрутства, підвищення ефективності судового захисту та адаптації національної моделі відновлення платоспроможності до сучасних економічних викликів і європейських стандартів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Інституту економіко-правових досліджень НАН України (з 22.05.2020 року – Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України» НАН України) у межах тем: «Правова модель сталого розвитку України» (ДР № 0119U101590), «Утвердження ідеології соціальної справедливості в суспільстві на засадах правового регулювання економіки» (ДР № 0122U001715), Трансформація національної правової парадигми у контексті інтеграції у європейський економічний та політико-правовий простір (ДР № 0125U000801). У названих темах авторка взяла участь як співвиконавиця.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є формулювання нових теоретико-правових підходів та вироблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення правового регулювання судової процедури санації боржника в Україні, з урахуванням сучасних викликів розвитку інституту неплатоспроможності та потреби забезпечення балансу інтересів учасників провадження.

Для досягнення вказаної мети були поставлені такі *завдання*:

визначити поняття, правову природу функції судової санації як самостійного інституту у системі процедур банкрутства;

дослідити функції судової санації;

систематизувати та розкрити принципи судової процедури санації як методологічний каркас функціонування цього інституту;

визначити коло суб'єктів судової санації, дослідити їхній процесуальний статус та повноваження, а також проблематику їхнього практичного здійснення;

проаналізувати порядок реалізації плану санації, його юридичну природу, зміст, процедуру затвердження та механізми контролю за виконанням;

з'ясувати процесуальні умови зміни, заперечення та дострокового припинення плану санації;

визначити особливості застосування судової санації щодо учасників ринку фінансових послуг, з урахуванням підвищених ризиків для стабільності фінансової системи;

проаналізувати специфіку реалізації санаційних процедур на державних підприємствах в умовах скасування Господарського кодексу України та посилення ролі держави як кредитора і власника;

виробити пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання та практики застосування судової санації в Україні, спрямовані на забезпечення ефективного відновлення платоспроможності боржника, захист прав кредиторів і підтримання економічної стабільності.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення провадження у справах про банкрутство та пов'язані з відновленням платоспроможності боржника.

Предмет дослідження – правові засади судової процедури санації боржника в Україні.

Методи дослідження. У процесі виконання дисертаційного дослідження застосовувались загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, а саме: формально-логічний, аналітико-синтетичний, герменевтичний, порівняльно-правовий, системно-структурний та метод узагальнення. Формально-логічний метод дав змогу проаналізувати зміст правових норм КУзПБ, що регулюють судову процедуру санації, виявити їх внутрішню узгодженість, колізії та прогалини, а також визначити співвідношення санації з іншими процедурами у справах про банкрутство. Аналітико-синтетичний метод забезпечив виявлення та систематизацію основних структурних елементів судової процедури санації (поняття, функції, суб'єкти, принципи), що дозволило сформулювати цілісну наукову концепцію та виробити пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання. Герменевтичний метод був застосований для інтерпретації ключових понять і категорій («судова санація», «план санації», «керуючий санацією», «субсидіарна відповідальність» тощо), уточнення їх змісту та практичного значення для судової процедури. Порівняльно-правовий метод дав можливість дослідити зарубіжні моделі судових процедур оздоровлення боржника (Німеччина, Польща, Франція, США), виокремити їх характерні риси, виявити подібності й відмінності з українським підходом, а також визначити потенціал використання зарубіжних практик у національному правопорядку. Системно-структурний метод

забезпечив розгляд судової процедури санації як цілісного інституту, де взаємодіють суд, арбітражний керуючий, боржник, кредитори, держава та інвестори, що дало змогу проаналізувати механізм балансування їхніх інтересів і виявити проблеми ефективності процедури. Метод узагальнення застосовувався під час формулювання висновків до розділів дисертації та при розробці рекомендацій щодо удосконалення правового регулювання судової процедури санації, спрямованих на підвищення її результативності як інструменту відновлення платоспроможності боржника.

Теоретичною основою дослідження, слугували наукові праці вітчизняних вчених-правників, зокрема: О. Беянович, І. Бутирської, А. Бутирського, Л. Грабован, Б. Дерев'янка, В. Джуна, С. Жукова, Ю. Кабенюк, Л. Ніколенко, О. Маліневського, О. Подцерковного, Б. Полякова, Р. Полякова, П. Пригузи, В. Радзивілюк, Ю. Серебрякової та інших.

Окремо також були проаналізовані праці наступних зарубіжних вчених: D. Hartley, F. Di Girolamo, X. Li, F. Nan, M. Petracco-Giudici, M. Ramzan, T. Verdoes, A. Verweij, M. Yang та інших.

Емпіричну основу дослідження склали: кодифіковані нормативно-правові акти, а саме ГПКУ, КУзПБ, КЗпПУ, ПКУ, закони України, законопроекти, підзаконні та локальні нормативно-правові акти, судові рішення, статистичні дані, законодавство іноземних країн, джерела міжнародного права.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у формулюванні нових теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо вдосконалення правового регулювання відокремленого провадження у справах про банкрутство.

Вперше:

обґрунтовано концептуальні засади судової санації як субінституту інституту банкрутства, що поєднує судовий контроль та автономію учасників, має власний функціональний комплекс (правовий, економічний, соціальний) і систему взаємоузгоджених принципів права (загально-правові, міжгалузеві, спеціальні), що у своїй єдності визначають її як особливу форму судового захисту, спрямовану на відновлення платоспроможності боржника та забезпечення балансу приватних і публічних інтересів;

обґрунтовано виділення соціальної функції судової санації як рівнозначної правовій та економічній, що дозволяє характеризувати судову санацію не лише як правовий та економічний механізм, а й як інструмент забезпечення суспільно значущих інтересів (захист робочих місць, стабільність податкових надходжень, підтримка місцевих громад);

виокремлено контрольну функцію як визначальну ознаку української моделі судової санації, що відрізняє її від англо-американської концепції *debtor in possession* та обґрунтовано унікальність національного підходу, відповідно до якого саме посилений судовий і процесуальний контроль забезпечує баланс між боржником, кредиторами та державою, гарантує прозорість, підзвітність і належний захист публічного інтересу;

обґрунтовано систему принципів судової санації як інтегровану трирівневу правову конструкцію, що охоплює загально-правові (законність і верховенство права, рівність сторін, пропорційність, гуманізм, соціальна справедливість),

міжгалузеві (гласність, неупередженість суду, добросовісність учасників, концентрація спорів, строковість) та спеціальні (реабілітаційна спрямованість, участь кредиторів і баланс інтересів, диспозитивність у поєднанні з активною роллю суду, максимізація вартості активів) принципи права, які у своїй сукупності формують цілісну багаторівневу модель та разом із функціями визначають методологічний каркас інституту неплатоспроможності;

аргументовано необхідність нормативного закріплення уніфікованих критеріїв реалістичності (здійсненності) планів санації, що дозволило б господарському суду здійснювати перевірку їх відповідності стандартизованим економіко-правовим показникам і тим самим забезпечити передбачуваність практики та підвищення його змістовної ролі у відновленні платоспроможності боржника, оскільки за відсутності таких критеріїв суд фактично обмежений процесуально-контрольними повноваженнями, що створює ризик схвалення декларативних планів, затягування процедури та нівелювання її оздоровчої функції;

обґрунтовано концепцію арбітражного керуючого як антикризового менеджера в межах судової санації, що поєднує процесуальні та управлінські функції (відмова від невігідних договорів, управління трудовими відносинами, оскарження правочинів боржника) й водночас виступає ключовим чинником ефективності всієї процедури;

аргументовано сильні (гнучкість, орієнтація на збереження бізнесу, інтеграція елементів rescue culture ЄС) та вразливі (обмеженість судових повноважень, ризик домінування великих кредиторів, невизначеність статусу інвестора, концентрація повноважень керуючого) елементи сучасної моделі судової санації, які визначено як орієнтири для подальшого вдосконалення законодавства й доктрини через формування критеріїв оцінки реалістичності (здійсненності) планів, посилення гарантій прав міноритарних кредиторів та інвесторів і зміцнення інституту підзвітності арбітражного керуючого;

обґрунтовано необхідність запровадження крос-класового cram-down у процедурі судової санації як інструмента подолання блокування планів окремими класами кредиторів, із нормативним закріпленням гарантій у формі тесту «найкращих інтересів» та принципу недискримінації;

обґрунтовано концептуальні засади подвійного підходу до залучення інвесторів у судову санацію державних підприємств, який поєднує стимулюючі інструменти (державні гарантії, страхування ризиків, податкові стимули) та превентивні інструменти (незалежна оцінка активів, урядове погодження значних правочинів, антикорупційні фільтри, публічне розкриття параметрів плану). На відміну від існуючих підходів, що акцентувалися лише на створенні умов для інвесторів, запропонована модель забезпечує баланс приватних і публічних інтересів, унеможливорює використання санації як механізму непрозорої приватизації та формує правові гарантії інтеграції приватного капіталу у процедуру банкрутства.

Удосконалено положення щодо:

поняття судової санації, легальна та наукова інтерпретація якого сфокусовані на ознаках, що дозволяють стверджувати про доцільність виокремлення вузького

та широкого сенсу, яким наповнюється дефініція «судова санація», а саме: на відміну від легального визначення, що має прикладний характер і зводиться до переліку заходів та цілей процедури (вузький сенс), наукове поняття відображає правову природу судової санації як субінституту інституту банкрутства та особливої форми судового захисту, що охоплює систему процесуальних дій і правовідносин між судом, боржником, кредиторами, арбітражним керуючим, інвесторами та державними органами, спрямованих не лише на відновлення платоспроможності боржника, а й на забезпечення балансу приватних і публічних інтересів;

ролі господарського суду в процедурі судової санації, яка полягає у виконанні ним функцій арбітра та гаранта законності, водночас за відсутності реальних інструментів для оцінки економічної доцільності планів санації суд фактично обмежений процесуально-контрольними повноваженнями, що зумовлює ризик схвалення декларативних чи нереалістичних планів, затягування процедури та нівелювання її оздоровчої функції;

механізму волевиявлення кредиторів у процедурі судової санації шляхом запровадження правил доказування афілійованості, презумпцій зв'язаності та обов'язку боржника розкривати інформацію про пов'язаних осіб, а також наділення суду дискреційними повноваженнями стосовно відсторонення від голосування афілійованих кредиторів, що забезпечує прозорість, колегіальність і легітимність ухвалених рішень;

правового статусу інвесторів у процедурі судової санації шляхом обґрунтування необхідності його нормативного визначення та закріплення комплексу гарантій захисту їхніх прав, зокрема через впровадження інструментів пріоритетності нових позик (DIP-financing), проміжного статусу «потенційного інвестора» до затвердження плану, захисту від довільної відмови кредиторів і спеціального режиму щодо збереження або розірвання договорів залежно від стадії реалізації плану, що дозволяє підвищити інвестиційну привабливість процедури, зміцнити довіру до санаційних механізмів та забезпечити стабільність їх функціонування;

ролі держави у процедурі судової санації, яка водночас виступає кредитором і гарантом публічного інтересу, що породжує асиметрію між приватними та публічними вимогами й вимагає запровадження балансуючих механізмів у формі критеріїв пропорційності державного втручання, нормативного визначення меж допустимих преференцій і посиленого судового контролю за їх застосуванням. У поєднанні ці засоби забезпечують узгодження стратегічних цілей держави (податкової стабільності, збереження стратегічних підприємств, захисту робочих місць) із завданнями самої процедури санації – відновленням платоспроможності боржника, захистом прав кредиторів та підтриманням економічної і соціальної рівноваги;

необхідності запровадження спеціального правового режиму санації державних підприємств і суб'єктів із державною часткою, який передбачав би окремий порядок погодження планів на рівні Кабінету Міністрів України чи профільних міністерств, обмеження на відчуження стратегічних активів без рішення уряду та механізми державної підтримки (реструктуризація податкових

боргів, субсидування, цільові програми), що дозволить поєднати інструменти публічного управління із цілями відновлення платоспроможності боржників;

порядку погодження планів санації державних підприємств, який має бути безпосередньо врегульований у КУЗПБ шляхом встановлення чітких строків надання висновків, запровадження презумпції згоди у разі їх пропуску, визначення персональної відповідальності посадових осіб за несвоєчасне погодження, а також впровадження спеціального механізму *scam-down* стосовно податкових вимог;

інституційної моделі досудової санації стратегічних державних підприємств, яка, на відміну від передбаченої КУЗПБ превентивної реструктуризації як добровільного механізму врегулювання фінансових проблем боржника, пропонується як обов'язковий публічно-правовий етап перед відкриттям справи про банкрутство, спрямований на збереження стратегічних активів і відновлення платоспроможності боржника. Запропонована модель передбачає конкурсний порядок відбору арбітражних керуючих із обов'язковим залученням представників державних органів, перевіркою професійного досвіду та спеціалізацією у сфері держсектору, а також механізми інституційної координації між ФДМУ, податковими органами та органами відповідальними за реалізацію економічної політики, що у своїй сукупності забезпечує ефективність санаційних процедур і баланс між публічними та приватними інтересами;

врегулювання публічних зобов'язань державних підприємств шляхом обґрунтування необхідності запровадження комплексних механізмів їх реструктуризації, які охоплюють зобов'язання зі сплати єдиного соціального внеску, заборгованість перед ПФУ, платежі за енергоносії та штрафні санкції. Запропоновано застосування інструментів розстрочення без нарахування пені, часткового списання застарілих заборгованостей та конверсії соціальних і бюджетних вимог у статутний капітал у процесі корпоратизації, що забезпечить інтеграцію публічних обтяжень у процедуру санації та відновлення платоспроможності суб'єктів господарювання;

стимулювання інвестиційної привабливості судової санації державних підприємств шляхом обґрунтування необхідності впровадження гарантій захисту інвесторів, податкових пільг та механізмів страхування ризиків, а також процесуальних інструментів на кшталт «мовчазної згоди» та презумпції схвалення у разі бездіяльності державних органів, що підвищує передбачуваність процедур та довіру інвесторів;

правового режиму перехідного періоду (до 2028 р.) після скасування Господарського кодексу України та запровадження корпоративної моделі управління, який має включати спеціальну процедуру погодження планів санації державних підприємств, механізми реструктуризації соціальних зобов'язань та систему інституційної координації органів управління.

Дістали подальшого розвитку положення щодо:

класифікації функцій судової санації, серед яких базовими визначено правову (забезпечення законності та захист прав кредиторів і боржника), економічну (відновлення платоспроможності та збереження економічної цінності підприємства) та соціальну (захист робочих місць, стабільність податкових надходжень, підтримка місцевих громад). У їхній системній єдності судова санація

постає як комплексний економіко-правовий і соціальний механізм. Додатково виокремлено похідні функції судової санації (реабілітаційну, охоронну, превентивну, перерозподільчу, концентраційну, контрольну), які в сукупності формують методологічний каркас інституту неплатоспроможності, задають телеологічні орієнтири правозастосуванню та забезпечують досягнення стратегічної мети процедури – збереження життєздатного бізнесу, захист прав кредиторів і підтримання економічної та соціальної стабільності;

адаптації процедур судової санації до специфіки фінансових установ, зокрема через виявлення дисбалансу чинної ліквідаційної моделі для банків, страхових компаній і кредитних спілок та обґрунтування необхідності ухвалення єдиного закону про неплатоспроможність фінансових установ, запровадження системи гарантування у небанківському секторі й гармонізації з положеннями BRRD2 та IRRD;

адаптації процедур судової санації до умов правового режиму воєнного стану, коли неплатоспроможність здебільшого зумовлена зовнішніми чинниками, а застосування ліквідаційної моделі є економічно та соціально неефективним. У цьому контексті аргументовано застосування гнучких кризових механізмів санації (державна підтримка, тимчасовий мораторій, пільгові режими виконання зобов'язань), що забезпечують збереження інституційного потенціалу та баланс інтересів кредиторів, боржників і держави;

впливу скасування Господарського кодексу України та переходу державних підприємств до корпоративної моделі управління на сферу банкрутства. Доведено, що ці зміни актуалізували низку нових ризиків (правонаступництво у договорах, судових справах і ліцензіях; трансформація речових прав у корпоративні; відсутність єдиного міжвідомчого центру рішень), які потребують інтеграції у правове регулювання. У цьому контексті обґрунтовано спеціальний перехідний режим судової санації до 2028 року, що має передбачати процесуальне визначення строків і наслідків погодження планів санації, уніфікацію правил реструктуризації публічних боргів та урядові обмеження на відчуження стратегічних активів;

врахування воєнних чинників у процедурі судової санації, зокрема знищення або втрати активів, окупації територій, валютних обмежень, відсутності страхування воєнних ризиків та накопичення «воєнної» недоїмки з ЄСВ. Аргументовано запровадження спеціального правового режиму для врегулювання таких боргів, який має включати реструктуризацію без штрафів і пені, часткове списання, конверсію соціальної заборгованості у статутний капітал та застосування перехідних процедур з урахуванням втрати активів і обмеженого доступу до правосуддя.

Практичне значення одержаних результатів Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані: у законотворчій діяльності – при підготовці проєктів змін та доповнень до законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють провадження у справах про банкрутство, зокрема у частині удосконалення правового статусу суб'єктів судової процедури санації, порядку затвердження та виконання плану санації, а також особливостей її застосування щодо державних підприємств та учасників фінансового ринку; у правозастосовній діяльності та

судовій практиці – для забезпечення єдності підходів господарських судів при розгляді справ про банкрутство, підвищення ефективності судового контролю за виконанням плану санації, а також при вирішенні спорів, пов'язаних з оскарженням дій або рішень керуючого санацією, захистом прав кредиторів і боржника; у науково-дослідницькій роботі – як теоретична основа для подальшого розвитку доктрини банкрутного права, дослідження інституту санації та його ролі у забезпеченні балансу інтересів боржника, кредиторів і держави; у навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін, підготовці підручників, навчальних посібників та методичних рекомендацій з господарського процесуального права, а також при написанні наукових робіт студентами юридичних факультетів закладів вищої освіти.

Результати дисертаційного дослідження використовуються у діяльності Адвокатського об'єднання «Асоціація адвокатів України» (довідка від 21 липня 2025 року, Додаток Б), арбітражного керуючого О.А. Нестеренка (довідка від 22 липня 2025 року, Додаток В), ТОВ «Національне правниче бюро» (довідка від 24 липня 2025 року, Додаток Д).

Особистий внесок здобувача. Дана науково-кваліфікаційна робота є самостійною завершеною працею, наукові результати якої одержано авторкою особисто на основі аналізу вітчизняних та зарубіжних наукових, нормативно-правових джерел та судової практики.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дисертаційної роботи оприлюднено на Другій Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні виклики для приватного права України: європеїзація, диджиталізація, війна» (13 грудня 2024 року, Київ), науково-практичному семінарі (вебінарі) «Фраудаторні правочини у судовій практиці господарських судів» (14 лютого 2025 року, Київ), науково-практичному круглому столі «Особливості правового забезпечення господарської діяльності в умовах дерегуляції: наслідки скасування Господарського кодексу України» (9 квітня 2025 року, Київ), науково-практичному круглому столі «Захист права власності» (23 травня 2025 року, Київ), Третій всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні виклики для приватного права України: європеїзація, диджиталізація, війна» (6 червня 2025 року, Київ).

Публікації. Основні результати дослідження викладено у 9 наукових працях, з яких 6 статей опубліковано у вітчизняних наукових фахових виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз, 3 публікації – за матеріалами всеукраїнських науково-практичних конференцій та круглих столів.

Структура та обсяг дисертації обумовлені метою і завданнями дослідження. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, які об'єднують сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 207 сторінок, з них основного тексту – 181 сторінка. Список використаних джерел налічує 167 найменувань.

Після завершення презентації основних положень дисертації Татік Ю.М., присутніми на захисті фахівцями були поставлені такі запитання:

Заступник завідувача відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, старший дослідник

Гудіма Т.С.: Чому Ви вважаєте за необхідне відновлювати досудову санацію саме для державних підприємств, якщо законодавець від неї відмовився?

Татік Ю.М.: Шановна Тетяно Степанівно, дякую за запитання! Відмова законодавця від досудової санації пояснювалася низькою її ефективністю у приватному секторі. Тобто процедура носила декларативний характер і не мала достатніх інструментів примусу. Але для державних підприємств ситуація інша.

По-перше, у державних підприємств значна частка боргів є публічною – це податкові платежі, єдиний соціальний внесок, заборгованість перед Пенсійним фондом, іноді й платежі за енергоносії. Саме ці вимоги у процедурі судової санації часто блокують або роблять план нежиттєздатним. Причина полягає в тому, що податкові та соціальні органи не мають дискреції погоджуватися на часткове списання чи тривалу відстрочку, оскільки для них діють імперативні норми. Якщо ж їхня заборгованість становить більшість у певному класі кредиторів, то негативне голосування цього класу автоматично зриває затвердження плану, навіть якщо він економічно реалістичний і підтриманий інвестором.

Суд, перебуваючи в межах процесуально-контрольних повноважень, не може компенсувати цю проблему. Він лише перевіряє дотримання процедури. У результаті створюється ситуація, коли план вигідний для підприємства, кредиторів і суспільства, але через формальне «ні» податкового органу він не набирає підтримки й підприємство рухається до ліквідації.

Саме досудова санація для державних підприємств здатна розв'язати це вузьке місце. У цьому форматі держава виступає не лише кредитором, а й власником та гарантом публічного інтересу, тому може завчасно погодити гнучкі умови реструктуризації: розстрочку без пені, часткове списання застарілої заборгованості, конверсію боргів у капітал. Це дозволяє виробити збалансовану позицію ще до судового етапу і не допустити, щоб один клас кредиторів блокував відновлення стратегічно важливого підприємства.

По-друге, у державних підприємств велике соціальне навантаження (робочі місця, бюджетні надходження, стратегічні послуги). Очікування відкриття судової справи створює ризик зупинки діяльності й втрати активів. Саме досудовий механізм дозволяє швидко включити арбітражного керуючого, провести аудит і запустити план оздоровлення без затримки, зберігаючи життєздатність підприємства.

По-третє, сенс досудової процедури полягає у тому, щоб мінімізувати витрати часу й ресурсів суду, залишивши за ним функцію арбітра «останньої інстанції». Для держпідприємств такий попередній етап є не обтяженням, а гарантією: він знижує ризик непрозорої приватизації чи навмисного доведення до банкрутства.

Таким чином, досудова санація у державних підприємствах – це не повернення старої неефективної моделі, а створення спеціального обов'язкового етапу, що відповідає особливостям державних підприємств й захищає стратегічні активи ще до початку судової стадії.

Заступник завідувача відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, старший дослідник

Гудіма Т.С.: Чим принципово відрізняється Ваша концепція досудової санації держпідприємств від існуючої превентивної реструктуризації?

Татік Ю.М.: Превентивна реструктуризація у КУЗПБ – добровільний інструмент, що залежить від ініціативи боржника й побудований на переговорах із кредиторами. Для державних підприємств така модель майже не працює: керівники бояться брати на себе відповідальність, кредитори з публічними вимогами блокують домовленості, а стратегічні активи залишаються без захисту.

Натомість досудова санація для держсектору має три принципові відмінності:

По-перше – обов'язковість. Запускається не за бажанням боржника, а автоматично за визначених умов (наприклад, стратегічний статус або великий податковий борг). Це усуває фактор політичної чи управлінської бездіяльності.

По-друге – інституційна керованість. План готується під наглядом арбітражного керуючого, обраного на конкурсній основі, з погодженням уряду і чіткими строками. Це відрізняє її від гнучкої, але розмитой реструктуризації.

По-третє – спеціальні інструменти. Передбачено крос-класовий cram-down, суперпріоритет нових позик (DIP-financing), особливий режим для публічних боргів (розстрочка, списання, конверсія), антикорупційні фільтри. У превентивній реструктуризації таких механізмів немає.

Тому превентивна реструктуризація – це «переговорний інструмент» для приватного бізнесу, а досудова санація – «обов'язковий захисний бар'єр» для збереження державних підприємств, які мають стратегічне й соціальне значення.

Провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, професор Петруненко Я.В.: Шановна Юліє Миколаївно, поясніть, будь ласка, у чому полягає принципова відмінність запропонованої процедури судової санації від законодавчої? Які інструменти інноваційності Ви виділяєте?

Татік Ю.М.: Шановний Ярославе Вікторовичу, дякую за запитання! Принципова відмінність моєї моделі від чинної законодавчої конструкції полягає у тому, що вона виходить за межі суто процесуальної процедури й формального судового контролю. Якщо сьогодні судова санація зводиться переважно до контролю за дотриманням процесуальних кроків і схвалення плану, то запропонована концепція розглядає санацію як цілісний субінститут інституту банкрутства – з власним функціональним комплексом, системою принципів та спеціальними інституційними механізмами.

Ключові елементи інноваційності я бачу на трьох рівнях.

На функціональному рівні – це піднесення соціальної функції до рівня рівнозначної з економічною та правовою, що дозволяє сприймати санацію не лише як економічний механізм, а й як інструмент захисту робочих місць і стабільності податкових надходжень.

На принциповому рівні – формування трирівневої системи принципів (загально-правових, міжгалузевих і спеціальних), яка забезпечує баланс приватних і публічних інтересів, чого нині законодавство прямо не закріплює.

На інституційному рівні – переосмислення ролі арбітражного керуючого як антикризового менеджера, упровадження уніфікованих критеріїв здійсненості планів, крос-класового cram-down та спеціального режиму санації державних підприємств з урядовим контролем і антикорупційними фільтрами.

Таким чином, відмінність полягає у переході від формальної процедури до комплексної моделі, яка одночасно забезпечує відновлення платоспроможності, захист суспільних інтересів і підвищення довіри до інституту банкрутства.

Науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, кандидат юридичних наук Кулик О.І.: Надбанням Вашої дисертації є напрацювання щодо ролі господарського суду. Як Ви бачите реалізацію ролі господарського суду «на землі», тобто із тим, щоб критерії виконання плану санації були уніфіковані?

Татік Ю.М.: Дякую, пане Олеже, за запитання! «На землі» господарський суд повинен тісно працювати і з арбітражним керуючим, і з комітетом кредиторів. І роль суду не зводиться до того, щоб встановлювати свої правила і диктувати свою волю учасникам процедури санації, зокрема визначати єдині і однозначні критерії виконання плану санації, а до того, щоб слідувати за ефективним і чітким виконанням плану санації. Ступінь дотримання критеріїв у більшій мірі залежить від кредиторів.

Провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, доцент Краснова Ю.А.: Шановна Юліє Миколаївно, у роботі Ви піднімаєте питання співвідношення і виконання правових та економічних функцій процедури санації. Також Ви говорите про соціальну роль і функцію судової санації. Наскільки ця функція є важливою та ефективною? І чи можете Ви навести приклади з іноземної практики?

Татік Ю.М.: Щиро дякую, шановна Юліє Андріївно, за запитання! У дослідженні значну увагу приділено дослідженню функцій судової санації. Соціальна функція спрямована на збереження робочих місць, виконання державних програм. Особливе значення ця функція має під час санації державних підприємств. Стосовно вимірювання ефективності соціальної функції у роботі представлено певні індикатори. У трудовій площині – відсоток збереження робочих місць, рівень виконання зобов'язань із виплати зарплати та інших виплат. Виконання виплат із ЄСВ, податків. Тобто соціальна функція не є декларативною. Вона має правові інструменти, економічний ефект. Вона дозволяє оцінювати санацію не лише з позиції інтересів кредиторів. Стосовно іноземного досвіду: був проаналізований досвід ФРН в частині забезпечення інтересів працівників, досвід Франції, де діє принцип збереженості робочих місць. Особливо важливе значення реалізація соціальної функції має для містоутворюючих підприємств, стратегічних підприємств, зокрема енергетичних.

Провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, доцент Краснова Ю.А.: Мені довелося працювати у суб'єктах господарювання, які

перебували у процедурі банкрутства. Тому я погоджуюся, що проблема дотримання соціальної функції актуальна і на сьогодні.

То чи можна нормативно гарантувати досягнення соціальної функції?

Татік Ю.М.: Дякую за запитання! Якщо відповісти дуже коротко, то тут усе залежить від швидкості фактичного виконання плану санації. Держава також має брати участь у цих процесах. Тоді шансів реалізувати соціальну функцію санації буде легше.

Старший науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, кандидат юридичних наук, старший дослідник Сошников А.О.

Під час відповідей Ви торкалися питання принципів. У роботі їм приділено увагу. То чим Ваша система принципів відрізняється від існуючих? Як забезпечується узгодженість принципів при практичній реалізації?

Татік Ю.М.: Запропонована у роботі система принципів вирізняється тим, що побудована саме для судової санації як окремого субінституту інституту банкрутства. У науковій літературі зазвичай говорять лише про загально-правові та спеціальні принципи банкрутства. Я ж пропоную трирівневу модель, яка включає:

- загально-правові принципи – законність, верховенство права, рівність сторін, пропорційність;
- міжгалузеві принципи – гласність, неупередженість суду, добросовісність учасників, строковість і концентрація спорів;
- спеціальні принципи санації – реабілітаційна спрямованість, баланс інтересів кредиторів, диспозитивність у поєднанні з активною роллю суду, максимізація вартості активів.

Саме три рівні обрано тому, що вони відображають реальну систему регулювання: спочатку діють загально-правові, так звані «червоні лінії», далі – процедурні гарантії, а вже потім спеціальні принципи, які визначають зміст і мету санації.

Узгодженість забезпечується через таку ієрархію: жоден спеціальний принцип не може суперечити загально-правовим чи міжгалузевим. Крім того, кожен принцип має свою операційну «проекцію» у практиці. Наприклад, баланс інтересів реалізується через голосування класами кредиторів, максимізація вартості – через незалежну оцінку та конкурентні продажі, а добросовісність – через процесуальні обмеження зловживань. Таким чином, система працює як узгоджений каркас, де загальні засади створюють базу, міжгалузеві – правила гри, а спеціальні – конкретизують ціль санації.

Головний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Устименко В.А.:

Маю питання практичного і теоретичного характеру. Скажіть, будь ласка, із загального обсягу суб'єктів господарювання, які доходять до судових процедур

банкрутства яка частка доходить до процедури судової санації і яка з них відновлює платоспроможність і повертається на ринок?

Татік Ю.М.: Шановний Володимире Анатолійовичу, у компанії, де я працюю, наявний цілий відділ – фахівці з питань банкрутства. Тому мені близькі усі процедури банкрутства. Проте треба зробити дієвішою процедуру санації, бо ліквідація то вже «про розпродаж». Зараз багато чого залежить від потенційного інвестора та інших зацікавлених осіб, від їх волі і бажання. План санації спрямований на збереження робочих місць. Більшість справ рухається у бік санації. Але надалі комітет кредиторів часто оминає процедуру санації. Усе залежить від них. Тому боржнику треба проводити роботу із пошуку дієвих зацікавлених інвесторів, які допоможуть виконати план санації.

Головний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Устименко В.А.: У Вас у роботі підрозділ 1.3 названо «Принципи судової процедури санації як методологічний каркас інституту банкрутства». То чи можуть бути принципи, які покладені в основу процедури санації, покладені в основу процедур ліквідації?

Татік Ю.М.: Вважаємо, що принципово ні. Ліквідація не спрямована на відновлення боржника. Тому функції, методологія, принципи, мета, завдання мають бути різними.

Головний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Устименко В.А.: У новизні першого рівня «обґрунтовано концепцію арбітражного керуючого». Це виглядає не зовсім вірно сформульованим. У КУЗПБ арбітражний керуючий визначений як фізична особа, яка отримала відповідне свідоцтво та інформація про яку внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України. Тобто виходить, що Вами обґрунтовано концепцію фізичної особи. А це методологічно і концептуально невірно.

Татік Ю.М.: Дякую, обов'язково врахуємо у роботі!

Молодший науковий співробітник сектору проблем реалізації господарського законодавства відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор філософії з права Камишанський В.І.: Чи не стане занадто жорстка стандартизація бар'єром для гнучкості санаційних планів? Які показники (економічні, фінансові, правові) Ви пропонуєте покласти в основу?

Татік Ю.М.: Дякую за питання! Я виходжу з того, що стандартизація критеріїв реалістичності потрібна не для обмеження гнучкості, а для встановлення «мінімальних порогових гарантій», які захищають кредиторів і запобігають формальним або завідомо нездійсненим планам. План санації може бути індивідуальним за структурою, але він повинен відповідати певним базовим орієнтирам. У економічному вимірі ключовим є співвідношення вартості підприємства як діючого (going concern) та у ліквідаційному сценарії: план повинен доводити, що продовження діяльності дає вищу віддачу, ніж ліквідація. У

фінансовому плані важливо, щоб підприємство могло показати реальні грошові надходження щонайменше на 1–2 роки вперед, а також довести, що цих коштів вистачить для обслуговування боргів. Додатково має бути передбачено джерело нового фінансування чи інвестор, який підтримає виконання плану. У правовій площині ключовими є рівність і недискримінаційність кредиторів, прозорі правила реструктуризації податкових та соціальних боргів, а для державних підприємств – ще й обов’язкове погодження плану з органом, що управляє майном. Тобто стандартизація не забирає гнучкість, а встановлює лише мінімальні вимоги до якості плану, щоб він був здійсненним і чесним, але при цьому залишав простір для врахування особливостей кожного підприємства.

Після відповідей на запитання виступили:

Науковий керівник – провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки, доктор юридичних наук, професор **Деревянко Б.В.:**

Науковий керівник надав загальну позитивну характеристику підготовленій дисертаційній роботі.

Шановні колеги, мені надзвичайно приємно і важливо сьогодні підтримати дисертаційну роботу Татік Юлії Миколаївни, яка доклала багато зусиль під час підготовки дисертаційної роботи. Вона є наполегливою, має достатні знання і вміння, розуміє проблематику банкрутства та санації як його окремої судової процедури як із теоретичного, так і з практичного боку. Вважаю особливо нагально необхідним підтримати наступні пропозиції авторки: обґрунтування концептуальних засад судової санації як субінституту інституту банкрутства, що поєднує судовий контроль та автономію учасників, має власний функціональний комплекс (правовий, економічний, соціальний) і систему взаємоузгоджених принципів права (загально-правові, міжгалузеві, спеціальні), що у своїй єдності визначають її як особливу форму судового захисту, спрямовану на відновлення платоспроможності боржника та забезпечення балансу приватних і публічних інтересів; обґрунтовано виділення соціальної функції судової санації як рівнозначної правовій та економічній; виокремлення контрольної функції як визначальної ознаки української моделі судової санації, що відрізняє її від англо-американської концепції *debtor in possession*; обґрунтування системи принципів судової санації як інтегрованої трирівневої правової конструкції; обґрунтування концепції арбітражного керуючого як антикризового менеджера в межах судової санації, що поєднує процесуальні та управлінські функції; обґрунтування концептуальних засад подвійного підходу до залучення інвесторів у судову санацію державних підприємств, який поєднує стимулюючі інструменти (державні гарантії, страхування ризиків, податкові стимули) та превентивні інструменти (незалежна оцінка активів, урядове погодження значних правочинів, антикорупційні фільтри, публічне розкриття параметрів плану) та ін.

Вважаю, що робота відповідає вимогам, які приділяються до дисертаційних робіт, а тому прошу підтримати і перейти до наступного етапу. Дякую за увагу!

Рецензенти дисертаційної роботи наголосили на позитивних аспектах дослідження та висловили свої побажання й зауваження.

Завідувач відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, професор Джабраїлов Р.А.: Насамперед, слід зауважити, що дисертаційне дослідження виконане на вельми актуальну наукову проблематику, пов'язану із висвітленням окремих теоретичних та практичних аспектів реалізації судової процедури санації боржника в межах проваджень у справах про банкрутство. Вплив на економіку України різних за ступенем та масштабом факторів, перш за все мілітарного характеру, зумовлюють потребу у вдосконаленні судових процедур банкрутства, що мають на меті відновлення фінансової стабільності суб'єктів господарювання. У зв'язку з цим не випадково авторка обрала предметом наукового дослідження суспільні відносини, що виникають у межах судової процедури санації, яка виступає одним із ключових інструментів, спрямованих на забезпечення економічної стабільності, збереження робочих місць та підтримку господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Зважаючи на вищенаведене, із впевненістю можна зазначити, що наукові розвідки проблематики реалізації судової процедури санації боржника в межах справ про банкрутство спрямовані на поглиблення теоретичного доробку правової науки, а також вдосконалення правотворчої та правозастосовної практики у зазначеній сфері.

В контексті вищенаведеного обрання теми дослідження заслуговує на підтримку, адже воно є актуальним для юридичної науки та економічного життя за своїм предметом, поставленою метою, завданнями та результатами їх вирішення.

З огляду на викладене, дослідження є актуальним та перспективним напрямом наукового пошуку.

Особливою рисою дисертаційного дослідження можна визнати вдале сполучення елементів наукової новизни теоретичного та практичного характеру. До позитивних рис дисертаційного дослідження варто віднести широке висвітлення із ґрунтовним аналізом норм відповідних актів права Європейського Союзу, які регулюють суспільні відносини, дотичні до теми дослідження.

Науково-практична цінність дисертаційного дослідження полягає в опрацюванні дисертанткою широкого кола питань, що мають найбільше значення для практики правозастосування, та наданні відповідних пропозицій щодо удосконалення господарського законодавства України.

В цілому, вищевказане дає підстави стверджувати, що у поданій на рецензування роботі проведено докладний аналіз наукової літератури, законодавства України, права ЄС, а також практики застосування законодавства з досліджуваної проблематики, що свідчить про комплексний підхід авторки до досягнення мети та вирішення завдань дослідження.

Слід зауважити, що результати дисертації достатньо апробовані, доповідались на науково-практичних конференціях, а також відображено у 9 наукових публікаціях, з яких 6 статей опубліковано у вітчизняних наукових виданнях, що включені до переліку наукових фахових видань України, та 3 публікації – в матеріалах науково-практичних конференцій.

В цілому, позитивно оцінюючи дослідження, вбачається за доцільне звернути увагу дисертантки на деякі *дискусійні моменти*:

1. Підтримуючи авторську думку щодо доцільності застосування подвійного підходу до залучення інвесторів у судову санацію державних підприємств, який поєднує стимулюючі інструменти (державні гарантії, страхування ризиків, податкові стимули) та превентивні інструменти (незалежна оцінка активів, урядове погодження значних правочинів, антикорупційні фільтри, публічне розкриття параметрів плану), водночас цікавим було б почути міркування дисертантки щодо практичних аспектів реалізації пропонованого підходу.

2. Розкриваючи роль господарського суду у процедурі судової санації, яка полягає у виконанні ним функцій арбітра та гаранта законності, дисертантка звертає увагу на обмеженість обсягу компетенції суду процесуально-контрольними повноваженнями, що зумовлює ризик схвалення декларативних чи нереалістичних планів, затягування процедури та нівелювання її оздоровчої функції. Вказане є результатом відсутності реальних інструментів для оцінки економічної доцільності планів санації. У зв'язку з цим вельми цікавим з точки зору розвитку правотворчої та правозастосовної діяльності є авторське бачення комплексу правових інструментів з оцінки економічної доцільності планів санації, які мають отримати нормативне закріплення та впровадження у юридичну діяльність.

3. Додатково окремі положення дисертації потребують відповідного редакційного доопрацювання.

Водночас слід наголосити на тому, що зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Татік Ю.М.

Підсумовуючи викладене, можна констатувати, що дисертаційна робота Татік Юлії Миколаївни «Судова процедура санації боржника» виконана на належному теоретико-прикладному рівні, є актуальною, має наукову новизну, практичну цінність. Робота відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 і може бути рекомендованою до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, професор Петруненко Я.В.: Актуальність презентованого Татік Ю.М. дисертаційного дослідження обґрунтовується тим, що економічні трансформації, воєнні виклики і процеси інтеграції України у європейський правовий простір зумовлюють потребу у якісному оновленні інституту неплатоспроможності. В умовах глобальної економічної нестабільності, знищення виробничих ланцюгів, втрати активів унаслідок збройної агресії РФ, різкого зростання податкового та кредитного навантаження значна кількість суб'єктів господарювання опинилася на межі неплатоспроможності. Використання виключно ліквідаційної моделі у таких обставинах не лише призводить до втрати економічного потенціалу і робочих

місць, але й підриває податкову стабільність та соціальну безпеку держави. У вказаному контексті судова процедура санації постає як ключовий механізм збереження життєздатного бізнесу, відновлення платоспроможності боржника та забезпечення балансу між інтересами кредиторів, боржників і держави. Її ефективність набуває особливого значення для досягнення стратегічних цілей державної економічної політики України – збереження підприємницького середовища, залучення інвестицій, захисту прав кредиторів і виконання соціальних зобов'язань. Водночас, сучасна модель судової санації в Україні залишається недостатньо ефективною. Вона характеризується відсутністю уніфікованих критеріїв здійсненості планів санації, правовою невизначеністю статусу інвесторів, дисбалансом у механізмах волевиявлення кредиторів, обмеженими можливостями суду в частині оцінки економічної доцільності санаційних заходів. При цьому, особливої актуальності набувають проблеми санації державних підприємств, де поєднуються приватні і публічні інтереси, що, в свою чергу, часто призводить до колізій та зловживань. Європейська інтеграція України, зокрема необхідність імплементації положень Директиви (ЄС) 2019/1023 про рамки превентивної реструктуризації, об'єктивно вимагає доктринального переосмислення та удосконалення національних процедур санації. Гармонізація українського законодавства з *acquis* ЄС має враховувати як принцип *rescue culture*, так і національні особливості, пов'язані, у тому числі, з воєнними та поствоєнними реаліями. Відтак, цілісне комплексне всебічне дослідження проблематики судової процедури санації боржника представляється актуальним з огляду на: потребу у збереженні життєздатних підприємств і робочих місць в умовах економічної кризи та воєнного стану; необхідність удосконалення правового механізму відновлення платоспроможності боржників і захисту прав кредиторів; потребу у забезпеченні балансу приватних та публічних інтересів у процедурах санації, зокрема коли йдеться про державні підприємства; імплементацію європейських стандартів у сфері реструктуризації та банкрутства. Перераховані фактори якраз і обумовлюють теоретичну й практичну значущість дисертаційного дослідження Татік Ю.М. та визначають його високу актуальність для сучасної правової науки і правозастосовної практики.

Аналіз представленої для рецензування дисертаційної роботи дозволяє зробити висновок про те, що одержані здобувачкою результати дослідження характеризуються науковою новизною та відповідають визначеній меті і завданням дослідження. Абсолютна більшість сформульованих висновків та наукових результатів дисертаційного дослідження Татік Ю.М. є обґрунтованими, оскільки обумовлені використанням сучасної методології пізнання, застосуванням загальнонаукових і спеціальних методів пізнання.

Зміст дисертаційної роботи свідчить про те, що дисертантка ґрунтовно опрацювала значний обсяг літературних джерел. Логічність і послідовність виконаного дослідження забезпечувалися чітко визначеними завданнями дослідження, його об'єктом та предметом. Назва дисертаційного дослідження повною мірою відповідає обраній спеціальності та суті вирішеної наукової проблеми. Наукова полеміка ведеться авторкою на сторінках дисертації коректно, з повним дотриманням правил етики наукової дискусії. Дисертація виконана

літературною мовою, сформульовані у роботі наукові підходи і рекомендації вирізняються своєю оригінальністю та мають самостійний творчий характер. Оформлення роботи відповідає встановленим вимогам МОН України.

Надаючи оцінку змісту дисертації, слід зазначити, що представлена для рецензування робота являє собою самостійне завершене наукове дослідження актуальної теми як для наукової спільноти господарників, так і для фахівців-практиків (у т.ч., й для суддівського корпусу). Мета і завдання дослідження визначені дисертанткою вірно й логічно співпадають з об'єктом і предметом дослідження. Матеріали дисертації викладено послідовно, логічно, юридично виважено, що вказує на високий науковий рівень представленого на розгляд дослідження.

Таким чином, зміст дисертаційної роботи відповідає поставленій меті та відображає логіку проведеного дослідження. Аналіз змісту дисертації надає підстави стверджувати, що всі сформульовані авторкою елементи наукової новизни, отримані по результатах проведеного дослідження, є доведеними та такими, що несуть у собі низку концептуальних висновків і рекомендацій, що мають теоретичне та практичне значення. Авторкою безумовно зроблено внесок у розвиток науки господарського і господарсько-процесуального права, який полягає у дослідженні проблематики судової процедури санації боржника. Також дисертаційне дослідження має практичне значення.

Одержані дисертанткою результати дослідження оприлюднені у достатній кількості публікацій у фахових виданнях з юридичних наук та збірниках тез доповідей учасників конференцій. При цьому, положення кожного з підрозділів дисертації авторкою висвітлено в окремій чи окремих статтях або ж у тезах доповіді на науково-практичній конференції.

Разом з тим, загальний позитивний висновок стосовно дисертаційного дослідження Татік Ю.М. не позбавляє рецензента можливості висловити й деякі міркування, які по суті **не є зауваженнями**, однак при цьому можуть бути підґрунтям для подальших наукових розвідок дисертантки.

Зокрема, слід зазначити наступне:

1. У новизні першого рівня дисертантка цілком слушно робить акцент на тому, що контрольна функція є визначальною ознакою української моделі судової санації, що відрізняє її від англо-американської концепції *debtor in possession* й таким чином обґрунтовує «унікальність національного підходу». Жодним чином не ставлячи під сумнів зазначене авторське твердження (й у цілому позитивно його сприймаючи), разом з тим, варто звернути увагу на те, що у правових системах Німеччини, Франції, Італії, Польщі та інших країн континентальної Європи також існують процедури санаційного характеру з істотним судовим і адміністративним контролем. Так, у німецькій процедурі «*insolvenzordnung*» суд відіграє провідну роль у затвердженні плану санації та здійсненні контролю за діяльністю керуючого, французька процедура «*sauvegarde*» передбачає активний вплив суду на перебіг відновлювальних заходів, що свідчить про те, що посилений судовий контроль є характерною рисою багатьох європейських моделей, а не виключно лише української. Відтак, або під час публічної дискусії при захисті дисертації, або у наступних наукових публікаціях дисертантки, на думку рецензента, слід більш

детально окреслити: у чому саме полягає специфіка української моделі (наприклад, поєднання контролю з обмеженою економічною компетенцією суду); які конкретні інституційні чи процедурні особливості вирізняють Україну серед інших континентальних країн; у чому новизна такого висновку порівняно з існуючими доктринальними підходами. Без подібного уточнення абсолютно слушне твердження авторки про *«унікальність національного підходу»* має ризик несправедливо сприйматися дещо перебільшеним і стати під сумнів як у доктринальному, так і в практичному аспекті.

2. Важливим положенням наукової новизни першого рівня є авторська аргументація необхідності введення *уніфікованих критеріїв реалістичності (здійсненності) планів санації*. Дисертантка цілком слушно підкреслює, що відсутність таких критеріїв обмежує суд у його ролі арбітра та створює ризик затвердження декларативних чи нежиттєздатних планів. Разом з тим, у тексті новизни дисертаційного дослідження ці критерії, на жаль, не отримали хоча б орієнтовного окреслення, викладені положення мають радше декларативний характер: наголошується на потребі стандартизації, однак не зазначається, які саме економічні, фінансові чи правові показники могли би стати основою для судової оцінки, у результаті чого цілком обґрунтоване й виважене авторське положення втрачає прикладне значення для правозастосовної практики. Тож, на думку рецензента, запропоноване дисертанткою положення варто було би у подальшому концептуалізувати, доповнивши переліком тих критеріїв, які можуть бути використані судом при оцінці планів санації (наприклад, серед таких критеріїв можуть бути коефіцієнти ліквідності та платоспроможності боржника, прогнозовані показники cash-flow, рівень забезпечення виконання плану санації активами, економічне обґрунтування щодо залучення інвестора чи кредитора, строки відновлення платоспроможності у співвідношенні до структури боргу). Подібне уточнення, на думку рецензента, лише б посилювало практичну цінність проведеного дисертаційного дослідження та додатково продемонструвало, що авторка не лише вказала на наявну прогалину, але й запропонувала конкретні інструменти її подолання.

3. Дисертантка абсолютно обґрунтовано акцентує увагу на необхідності забезпечення балансу між приватними та публічними інтересами у процедурі судової санації, зокрема державних підприємств, втім наведені нею з цього приводу положення видаються дещо невпевненими. По-перше, стосовно ролі держави: вказується, що держава виступає одночасно кредитором і гарантом публічного інтересу, втім, на жаль, не розкривається механізм урівноваження цієї *подвійності*. Наприклад, запровадження певних податкових стимулів чи державних гарантій без відповідного детального аналізу може суперечити принципу рівності кредиторів і створювати ризики вибіркової преференції. По-друге, стосовно інвесторів: запропоноване дисертанткою запровадження статусу *«потенційного інвестора»* виглядає вельми цікавим, але з точки зору законодавчої техніки воно викликає запитання – не достатньо очевидно, які права та обов'язки матиме такий суб'єкт, яким буде порядок його залучення і чи не створить це підстав для маніпуляцій та затягування процедур. З огляду на зазначене, на думку рецензента, в розвиток запропонованої дисертанткою гарної ідеї, у подальших її наукових публікаціях

варто приділити увагу таким цікавим речам, як-то: чітко визначити межі та умови застосування державних стимулів і гарантій, аби уникнути конфлікту (або хоча би мінімізувати його) з принципом рівності кредиторів; деталізувати характеристики правового статусу «*потенційного інвестора*», визначивши процесуальні права, гарантії, строки дії такого статусу; сформулювати механізми забезпечення прозорості участі держави у санаційних процедурах, зокрема в частині запровадження незалежного контролю за використанням пільг і преференцій. Уявляється, що з урахуванням такої конкретизації запропоновані дисертанткою положення будуть не лише концептуально цікавими, але й належним чином придатними для практичного застосування.

Водночас, як уже було відзначено, висловлені рецензентом міркування несуть переважно рекомендаційний сенс та жодним чином не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

В частині дотримання академічної доброчесності необхідно зазначити, що дисертаційне дослідження виконане авторкою самостійно, дисертація являє собою оригінальну працю. В роботі не виявлені положення, які б порушували академічну доброчесність.

Таким чином, підсумовуючи викладене, можна зробити узагальнюючий висновок, що дисертаційна робота «*Судова процедура санації боржника*» відповідає вимогам, які висуваються до такого рівня досліджень, вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затв. постановою КМУ від 23 березня 2016 р. № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затв. постановою КМУ від 12 січня 2022 р. № 44, наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 р. № 40 та може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України», а її авторка *Татік Юлія Миколаївна* заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, доцент Краснова Ю.А.: Шановні колеги, процедура санації є важливою і не такою сумною, як спочатку здається. Мені сподобався настрій і впевненість дисертантки. Більшість положень роботи мають елементи новизни. Дисертантка орієнтується у темі, чітко та вірно відповідає на питання. Підтримую висловлену позицію Я.В. Петруненка у тому, що положення, які будуть винесені на захист, можуть бути ширше розкриті. В цілому, підтримую позицію рецензентів, керівника і дисертантки, яка провела серйозну роботу, а тому пропоную рекомендувати роботу для винесення на захист. Дякую за увагу.

Головний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, член-кореспондент НАН України, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України Устименко В.А.: Сьогодні в Україні запроваджено моніторинг наукових досліджень, який має збирати і систематизувати МОН України. Результати будуть надані органам виконавчої та законодавчої влади. Тобто частина висновків і пропозицій, описаних у роботах науковців під час підготовки дисертацій, реалізується на практиці. НАН України готує наукову концепцію з розвитку законодавства. Ці напрацювання дисертантів будуть відображені у ній. Тема дисертації є вельми актуальною. Щодня порушується три справи про банкрутство фізичних осіб. Для суб'єктів господарювання стан не кращий. Додають прискорення банкрутствам і наші законодавці. Це і через прийняття закону 4196, негативний вплив якого на ситуацію із банкрутством уже є очевидним. Нові податкові зобов'язання на суб'єктів господарювання, негативні питання мобілізації не сприяють ефективній роботі суб'єктів господарювання. Підвищується адміністративний тиск на суб'єкти господарювання.

У процедурах банкрутства чи не найбільш важливим є етап санації, до якого, на жаль, не завжди доходять думки комітету кредиторів. Є кредитори, зацікавлені ліквідувати боржника – отримати гроші, отримати доступ до майна, ліквідувати конкурента. У порівнянні із іншими країнами в Україні оздоровлення суб'єктів господарювання здійснюється рідше. І це навіть без врахування фактору війни. Пропозиції щодо підвищення ефективності процедур банкрутства є важливими і дуже складними. Це завдання підвищеної складності. Знищити або ліквідувати у рази легше, ніж врятувати.

Сьогодні держава ввела процедуру превентивної реструктуризації, яка передуватиме судовим процедурам банкрутства. При призначенні арбітражних керуючих має бути врахована історія суб'єкта господарювання – боржника, специфіка його роботи. Принципи процедури санації можливо дійсно не слід поширювати на весь інститут банкрутства. Можливо над ними слід ще працювати.

Дисертація в цілому відповідає вимогам і сподіваюся на успішний захист цієї дисертації, чого бажаю здобувачці!

Завідувач відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, доктор юридичних наук, професор Джабраїлов Р.А.: Презентована на засіданні відділу дисертаційна робота свідчить про набуття авторкою компетентностей, необхідних для підготовки та оформлення результатів складного дослідження за темою, що у рівній мірі поєднує матеріальну і процесуальну галузі права. Вміння відповідати на питання, робити висновки та пропозиції, зокрема на основі аналізу законодавства, матеріалів судової практики, позицій учених та практиків вказують на готовність авторки до захисту своїх напрацювань. Висновки рецензентів про відсутність у дисертації елементів академічного плагіату та про наявність наукової новизни різних рівнів є підтвердженням рівня роботи, достатнього для публічного захисту та отримання ступеня доктора філософії. Висловлене вказує, що дисертаційна робота та інші

супровідні матеріали можуть бути рекомендовані на розгляд Вченої ради Інституту та подальшого розгляду на засіданні разової спеціалізованої вченої ради.

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Tatic Yu. On legal support for the processes of adoption, approval and implementation of the debtor rehabilitation plan. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2023. № 3. С. 5–12. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2023.3.01>
2. Татік Ю. Особливості правового статусу боржника у процедурі санації. *Економіка та право*. 2024. № 1. С. 20–27. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2024.01.020>
3. Татік Ю. Механізми судового контролю судової санації. *Збірник наукових праць «Приватне право і підприємництво»*. 2025. Випуск 25. С. 420–425. <https://doi.org/10.32849/2409-9201.2025.25.48>
4. Татік Ю.М. Правовий вплив на ризики санації суб'єктів господарювання в умовах повномасштабного вторгнення: на прикладі Закону України № 3249-ІХ. *Юридична Україна*. 2025. № 6. С. 13–17. [https://doi.org/10.37749/2308-9639-2025-6\(270\)-2](https://doi.org/10.37749/2308-9639-2025-6(270)-2)
5. Татік Ю.М. Судова санація у системі процедур банкрутства: правова природа та особливості застосування. *Журнал східноєвропейського права*. 2025. № 137. С. 202–209. <https://doi.org/10.71404/2409-6415.137.23>
6. Татік Ю.М. Судова санація державних підприємств після скасування Господарського кодексу України. *Науковий вісник УжНУ. Серія: Право*. 2025. № 89 (5). С. 332–340. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.2.46>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Татік Ю.М. Особливості судової процедури санації в умовах перехідного періоду. *Особливості правового забезпечення господарської діяльності у зв'язку із скасуванням Господарського кодексу України [Електронний ресурс]: збірник матеріалів Науково-практичного круглого столу (м. Київ, 9 квітня 2025 р.) / упорядник В.І. Полюхович. К.: Електрон. текст. дані. НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, 2025. С. 160–163.*
2. Татік Ю.М. Межі повноважень суду в процедурі судової санації. *Захист права власності: Збірник наукових праць за результатами науково-практичного круглого столу (23 травня 2025 року) / за ред. канд. юрид. наук, ст. досл. Т.Г. Попович. К., 2025. С. 107–109.*
3. Татік Ю.М. Правові питання збереження компанії під час євроінтеграції в умовах війни. *Сучасні виклики для приватного права України: європеїзація, диджиталізація, війна: збірник наук. праць за результатами Третьої Всеукраїнської наук.-практ. конф. (6 червня 2025 р., Київ–Хмельницький) / за заг. ред. В.І. Нагнибіди. Київ: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, 2025. С. 108–112.*

Характеристика особистості здобувачки. Татік Юлія Миколаївна народилась 18 вересня 1985 року.

У 2007 році закінчила Інститут адвокатури Одеської національної юридичної

академії та отримала диплом з відзнакою магістра права за спеціальністю «Правознавство».

Березень 2005 р. – лютий 2008 р. – юрист товариства з обмеженою відповідальністю «Лікувально-оздоровчий комплекс «Оріон».

Лютий 2008 р. – листопад 2011 р. – юрист приватного підприємства «АЛЕККОМ».

Серпень 2011 р. – грудень 2020 року – директор товариства з обмеженою відповідальністю «Українська юридична компанія «Право».

Жовтень 2016 р. по теперішній час – Президент адвокатського об'єднання «Всеукраїнська асоціація адвокатів».

З листопада 2020 року по теперішній час – здобувачка вищої освіти ступеня доктор філософії Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України» (заочна форма навчання).

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної роботи.

Відповідно до **п. 15** Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 *пропонується наступний склад разової спеціалізованої вченої ради:*

Голова ради:

Гудіма Тетяна Степанівна – доктор юридичних наук, старший дослідник, заступник завідувача відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України».

Рецензенти:

Джабраїлов Руслан Аятшахович – доктор юридичних наук, професор, заступник директора з наукової роботи, завідувач відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України».

Петруненко Ярослав Вікторович – доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України».

Офіційні опоненти:

Степанова Тетяна Валеріївна – доктор юридичних наук, професор, завідувачка кафедри конституційного права та правосуддя Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.

Бутирська Ірина Анатоліївна – кандидат юридичних наук, доцент, доцентка кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

В результаті попередньої експертизи дисертації **Татік Юлії Миколаївни** і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації **Татік Юлії Миколаївни** на тему: «Судова процедура санації боржника».

2. Визнати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація **Татік Ю.М.** відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, п.п. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію **Татік Юлії Миколаївни** на тему: «Судова процедура санації боржника» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

4. Рекомендувати Вченій раді Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України» затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради:

Голова ради:

Гудіма Тетяна Степанівна – доктор юридичних наук, старший дослідник, заступник завідувача відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України».

Рецензенти:

Джабраїлов Руслан Аятшахович – доктор юридичних наук, професор, заступник директора з наукової роботи, завідувач відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України».

Петруненко Ярослав Вікторович – доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України».

Офіційні опоненти:

Степанова Тетяна Валеріївна – доктор юридичних наук, професор, завідувачка кафедри конституційного права та правосуддя Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.

Бутирська Ірина Анатоліївна – кандидат юридичних наук, доцент, доцентка кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Результати голосування щодо рекомендації до захисту дисертації Татік Юлії Миколаївни:

«За» – 10

«Проти» – 0

«Утримались» – 0

Головуючий на засіданні

Завідувач відділу
проблем модернізації господарського
права та законодавства,
заступник директора з наукової роботи,
доктор юридичних наук, професор

Руслан ДЖАБРАІЛОВ

Секретар засідання:

Старший науковий співробітник
сектору проблем реалізації
господарського законодавства
відділу проблем модернізації
господарського права та законодавства,
кандидат юридичних наук, старший дослідник

Антон СОШНИКОВ